

נפלאות הרמב"ן

גליון י'
פר' ויגש
תשפ"א

בגליון:

חילוקי רבינו
בו יבוארו מקומות בו
רבינו מפרש דעתו הק'
דלא כשיטת רש"י

אוצרות רבינו
מנינים יקרים,
אוצרות מחודשים
מבארו של רבינו

אוצרות רבינו

ולא יכול יוסף להתאפק לכל הניצבים עליו ויקרא הוציאו כל איש וכו' (מה א)

מי הניצבים עליו?

ולמי קרא הוציאו כל איש מעלי

א. הניצבים היו שם מבית פרעה ומן המצרים אנשים רבים יחלו פניו למחול לבנימין, ויקרא לעבדיו הוציאו כל איש נכרי מעלי כי אדבר עימם ויצאו מעליו, ובצאתם מעליו נתן את קולו בבכי [קרא למשרתיו להוציא המון העם].
ב. הניצבים פ"י הניצבים עליו משרתיו העומדים לפניו, ופ"י ויקרא שהרים קולו בכעס ואמר למשרתיו הוציאו כל איש מעלי בלתי האנשים האלה [קרא בכעס למשרתיו לצאת].

וכלכלתי אותך וכו' סן תורע וכו' (מה א)

מדוע לא שלח לארץ כנען מזון?

ואמר אם תתעכב בארץ כנען תורש כי אני לא אוכל לשלוח לארץ כנען לחם רב מגנזי המלך כי יחשדו אותי שאני מוכרו שם לעשות לי שם אוצרות כסף ולשוב אל ארצי ואל מולדתי.

וידברו אליו את כל דבריו יוסף (מה ב)

האם גילו ליעקב על מכירת יוסף?

לא הוגד ליעקב כל ימיו כי אחיו מכרו את יוסף אבל חשב כי היה תועה בשדה והמוצאים אותו לקחוהו ומכרו אותו אל מצרים כי אחיו לא רצו להגיד לו חטאתם אף כי יראו לנפשם פן יקצוף ויקלל כאשר עשה בראובן שמעון לוי ויוסף לא רצה להגיד לו במוסרו הטוב, ולכן נאמר (להלן ג טז) 'ויצו אל יוסף לאמר אביך צוה לפני מותו לאמר' ואילו ידע יעקב בענין הזה היה ראוי להם שיחלו פני אביהם במותו לצוות את יוסף מפיו כי ישא פניו ולא ימרה את דברו ולא היו בסכנה ולא יצטרכו לבדות דברים מלבם.

חילוקי רבינו

ויגש אליו יהודה ויאמר ה' אדוני ידבר נא עבדך דבר באזני דבר באזני אדוני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה (מד יח)

פ"י בי אדוני (פיעל גז ב)

רבינו

בי בעצמי אתה אדון ומושל ובאו שני הכנויין לחיזוק [שגם אדוני וגם בי הוא לשון קבלת מרות]

אב"ע"ז

בי אדוני הוא דרך קצרה בלשון הקודש והוא כמו 'בי אני אדוני וכו' (שמואל א' כה כד) ופ"י הוא עשה בי כל מה שתרצה ותשמעני.

רש"י

לשון בעיא ותחנונים הוא בלשון ארמי בייא בייא (יומא סט:).

אונקלוס

בבעו רבוגי, ולכאורה נראה כרש"י]

רבינו מאמר אונקלוס

לא פ"י מילת בי לבבעו אלא רדף הענין [פ"י כוונת הענין ולא פ"י המילים] שהוא בא בכל מקום בענין הבקשה.

רבינו מקשה על האב"ע"ז

א"כ נכון שיהא ג"כ בכתובים בי אחי או בי שמעני, ולא מצאתי שתבוא מילת בי רק עם אדוני או עם השם הנכבד הנכתב באל"ף דל"ת שגם הוא לשון אדון.

רבינו מקשה על רש"י

א. דבר זר מאד לסמכו למילת בי אל לשון סורסי [ארמי].

ב. אינו דומה בי לבייא כי בייא היא מילה שלימה ואינה מתקצרת לבי.

ג. בייא היא לשון צעקה ותערומת על שבר ועיוות דבר כגון מילת אבוי בלשון קודש והיא ידועה בלשון ערב יגילו אותה בקינותיהם כולם בפתחות הבי"ת ובלשון יון בייא הבי"ת רפה בשו"א יאמרו אותה על הדוחק והצער, ואינה לשון תחנונים.

פ"י ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני

רבינו

א. לאמר כי דברים מועטים ידבר ולא יהיו עליו לטורח [דבר מלשון יחיד].

רש"י

יכנסו דברי באזניך.

ב. כי 'דבר' הוא התמורה אשר יחלה פניו להחליף בנימין אחיו בו כי לא יבקש ממנו דבר אחר ושאר דבריו פיוס ובקשה לזה [דבר הוא הענין אשר יבקש].

פ"י ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה

רבינו

א. יאמר אל יחר אפך בי על דברי לפניך כי כמוך כפרעה ובמורא גדול אני מדבר עמך כאילו אני מדבר לפני פרעה.

רש"י

ואל יחר אפך מכאן אתה למד שדיבר אליו קשות

כי כמוך כפרעה

א. פשוטו חשוב אתה בעיני כמלך.

ב. יאמר כי כמוך כפרעה ראוי שתעמוד בדבריך ובתיווך כי על פיך הבאנו אותו באונס גדול כאשר יזכיר [בהמשך הפסוקים].

ב. סופך ללקות עליו בצרעת כמו שלקה פרעה על ידי זקנתי שרה על לילה אחת שעכבה.

ג. מה פרעה גוזר ואינו מקיים מבטיח ואינו עושה אף אתה כן וכי זו היא שימת עין שאמרת לשום עיניך עליו.

ד. כי כמוך כפרעה אם תקניטני אהרוג אותך ואת אדונך.

וזאת למודעי כי העיקר להגות בתורת רבינו הק' בלשון הטהור וההוב ובכל דברי תורתנו הק', אך להקל על המתקדים לקודש באנו להכניסם אל תחת כנפי השכינה תורתו של רבינו. והשתדלנו להיצמד ללשון של רבינו הק' ורק במקום שהוצרכנו לקצר או לבאר הוספנו או הורדנו כמה מילים להבנת הדבר לאנשים פשוטים כמונו עד שזוכה כולנו להגות בפנים בתורתנו הק'. ואך למותר הוא לפרט שאם שגינו בהבנת דברי קדשו הטעות וחוסר ההבנה היא בנו.

מתוך הקדמתו של רבינו לפ"י עה"ת:

יעתה דע וראה מה אשיב שואלי דבר בכתיבת פירוש התורה, אבל אתנהג כמנהג הראשונים, להניח דעת התלמידים יגיעי הגלות והצרות, הקוראים בסדרים בשבתות ובמועדים, ולמשוך לבם בפשטים ובקצת דברים נעימים לשומעים וליודעים חן. ואל חנון יחוננו וירכנו. ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם, עכ"ל.

לכל עניני המכון
הערות והארות ניתן לפנות
למייל או לטל:
h0548402450@gmail.com
054-8402450

ויאמר יעקב יעקב יעקב ויאמר הנני (כו ט)

הרי נשתנה שמו לישראל

ומדוע קראו יעקב?

אחר שאמר לו ה' לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך יהיה ראוי שיקראנו בשם הנכבד ההוא וכן הוא נזכר בפרשה ג' פעמים.

אבל קראו יעקב יעקב לרמוז כי עתה לא ישור עם אלהים ועם אנשים ויוכל אבל יהיה בבית עבדים עד שיעלנו גם עלה כי מעתה הגלות התחיל בו.

ובבואם למצרים אמר 'ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה יעקב ובניו וגו' כי בשם בני ישראל יבואו שמה כי יפרו הבנים וירבו ויגדל שמם וכבודם אבל יעקב הוא עתה ברדתו שם.

אלה בני לאה אשר ילדה וכו' (כו ט)

בת כמה היתה יוכבד בלידת משה רבינו?

רבינו

א. שיטת רבותינו (סוטה יב. ב"ב קכג:) שהיות ובתורה נאמר שהיו שלושים ושלוש נפש בניו ובנותיו אשר ילדה לו לאה ובפרטן אי אתה מוצא אלא שלושים ושנים אלא זו יוכבד שנולדה בכניסתן לעיר שנאמר 'אשר ילדה אותה ללוי במצרים' (במדבר כו ט) לידתה במצרים ואין הורתה במצרים. [לפי"ז יוכבד בלידתה משה היתה בת ק"ל שנה שהרי משה בן שמונים ביציאת מצרים ורד"ו שנים היו במצרים].

ב. בפרשת פנחס (במדבר כו ט) כתב רבינו ע"ד הפשט טעם אשר ילדה ללוי במצרים לפי שכל בני יעקב עם בניהם ובנותיהם ירדו למצרים ואין בהם מי שיליד שם אחרי כן זולתי לוי שהוליד אם הבנים שמחה [יוכבד] כי איחר השם לדתה כי לא הגיע הקץ. ולפי"ז יוכבד הולידה את משה כרגיל אך היא נולדה ללוי מאד מאוחר כי לוי נולד ליעקב כשהיה פ"ז שנים וכשירד למצרים היה יעקב ק"ל שנים א"כ ללוי מ"ג שנים ואם נחשוב עוד נ"ז שאז הוליד את יוכבד [כדי שנאמר שיוכבד לא הולידה לזיקנתה] א"כ היה לוי ק' שנה בלידת יוכבד.

אב"ז

מקשה על שיטת רבותינו

א. תמה א"כ למה לא הזכיר הכתוב הפלא שנעשה עמה בהולידה למשה והיא בת ק"ל שנה ולמה הזכיר דבר שרה שהיתה בת תשעים שנה.

ב. הפייטנים סדרו הפיוט ביום שמחת תורה 'יוכבד אמי אחרי התנחמי' [שיוכבד התנחמה אחרי פטירת משה רבינו] וא"כ היא בת מאתיים וחמישים שנה [ואינו מובא בחז"ל].

ולכן אומר שהוא דרך הגדה או דברי יחיד.

אדוני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח טענת יהודה אל יוסף

רבינו

א. ע"ד הפשט אינם רק תחנונים להעיר רחמיו כי חשב יהודה כי האלהים הוא ירא כאשר אמר לו וכאשר נהג עמהם חמלה כירא חטא לנחם אותם על הצער שעשה להם.

וזה ענין הסיפור [לעורר רחמיו] אמר לו אנחנו באונס הגדנו באחינו זה מפני שאלת אדוני ולא הודינו ג"כ להורידו לפניך כמצוותך הראשונה רק אמרנו כי לא יוכל הנער לעזוב את אביו אבל בנפשנו נביא אותו מפני זלעפות רעב כי אמרת לא תספון לראות פני ולא רצה אבינו לשמוע עד היותנו כולנו בסכנה לשוב לשבור מעט אוכל ואז הודה בפחד ובדאגה ועתה בראותו כי אין הנער ימות בנפש מרה ולכן תיפול תחנתי לפניך לרחם עלינו ועל הזקן וקח אותי תחת הנער לעבד עולם כי טוב אני ממנו ולך תהיה צדקה.

ב. ע"ד רבותינו שאמר לפניו זו שהיא שימת עין יש בסתר דבריו שהיה מעשה הגביע תחבולה מאתו להעלים כי למה יבקש לראותו על כרחם וכך אמרו בב"ר (צג ח) אמר לו יהודה תדע לך שבועלילה אתה בא עלינו יאמרו כי היה רמז בדבריו [שהוא החביא הגביע באמתחת בנימין].

ועזה את אביו ומת מי ימות ולמה?

(מד כב)

רבינו

לא יוכל הנער לעזוב את אביו מפני נערותו והיותו ילד שעשועים בחיק אביו אשר אהבו ואם יעזבנו ויבוא בדרך ימות הנער.

אם יעזוב את אביו דואגים אנו שמא ימות [בנימין] בדרך שהרי אימו בדרך מתה.

אב"ז

ועזב את אביו ומת אביו [כי נפשו מרה עליו].

רבינו מקשה על אב"ז

א"כ היה אומר 'לא יוכל אבינו לעזוב את בנו ועזב את בנו ומת או שיאמר לא 'נוכלי' שיעזוב הנער את אביו כי לא יתלו החמלה על אביהם בנער [שהוא החומל] כי הם יחזיקוהו בילד לא ידע טוב לרע.

ולא יכול יוסף להתאפק לכל הניצבים עליו

(מה א)

ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו וכו' פי' להתאפק

אונקלוס ורבינו

רע"י ואב"ז

לאתחסנא - להתחזק וכן כל לשון התאפקות בכל מקום חיזוק.

לסבול

ממה לא יכל להתאפק?

רבינו

שהיו שם מבית פרעה ומן המצרים אנשים רבים יחלו פניו למחול לבנימין כי נכמרו רחמיהם על תחנוני יהודה ולא יכול יוסף להתחזק לכולם [להתחזק מול תחנוניהם].

לא היה יכול לסבול שהיו מצרים נצבים עליו ושומעין שאחיו מתביישין בהודעו להם [לא יכול לסבול שאחיו מתביישין].

אב"ז

שלא יכול לסבול עד שיצאו [מהר] כל הניצבים עליו והוצרך לקרוא להוציאם.

טעם הוציאו כל איש מעלי

רבינו

שהוציאם משם שלא ישמעו בהזכירו להם המכירה כי תהיה להם גם אליו למכשול שיאמרו עבדי פרעה ומצרים אלה אנשי בוגדות לא יגורו בארצינו ולא ידרכו בארמותינו באחיהם גם באביהם בגדו מה יעשו במלך ובעמו וגם ביוסף לא יאמינו עוד.

רע"י

שלא יהיו מצרים נצבים ושומעין אחיו מתביישין.

והנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם
פי כי פי המדבר

רבינו (מה יב)

רע"ו

א. יאמר והנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימין רואות כי אני המושל והאדון לכל מצרים המגיד לכם מפי כי אני אחיכם ומצוה להוריד אבי אלי לכלכו, אם כן תגידו לאבי את כל הכבוד ואת כל אשר ראיתם בי בעיניכם ותמהרו להורידו אלי כי הדברים אמת ויש בי כח להצילו ולהחיותו ברעב והוא כמו כי פי אני דברתי.
ב. בגמ' במסכת מגילה (טו) אמרו כפי כן לבי [אמת הם הדברים].

קושיות רבינו על רע"ו

א. איננה ראייה שידבר אדם אחד במצרים בלשון הקודש כי הוא שפת ארץ כנען ולא שפת ארמית ורבים במצרים יודעים אותה, ויתכן שאמר להם כך לאמתלאה ופיוס (שהוא אחיהם אבל לא להוכחה).
ב. כמו שיוסף בא משם למצרים יבואו רבים, ויותר היה להם ראייה בהזכירו שמו וענין המכירה.

ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים ועשר אתונות וכו' (מה כג)
האם שלח חמורים ואתונות ?

רע"ו

רבינו

שלח כזאת כחשבון הזה ומהו החשבון עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים וכו' [ששלח רק חשבון של משא עשרה חמורים].

ונאמר כזאת עם כ"ף

רע"ו

רבינו

א. הכ"ף כאילו יתירה רק דרך הלשון כן כמו 'ותדבר אליו כדברים האלה' (לעיל לט ז).
ב. ולאביו שלח צידה כצידה הזאת אשר נתן לאחיו ולא להשוותן רק כאשר נתן להם צידה לדרך בלכתם כן שלח לאביו בר ולחם ומזון לדברך בבואו.

ויאמר אליהם אל תרגזו בדרך (מה כד)
פי אל תרגזו

רע"ו

רבינו

א. אל תתעסקו בדבר הלכה שלא תרגזו עליכם הדרך.
ב. אל תפסיעו פסיעה גסה ותכנסו בחמה לעיר.
ג. לפי שהיו נכלמים היה דואג שמא יריבו בדרך על דבר מכירתו להתוכח זה עם זה ולומר על ידך נמכר אתה ספרת לשון הרע עליו וגרמת לנו לשנאתו.
בימי הבצרות אולי יפחדו בדרך בלכתם וכל שכן בשובם עם כל רכושם ולא ימהרו לדבר.

ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי ויפג לבו כי לא האמין להם (מה כו)
פי יפג לבו

רע"ו

רבינו

נחלף ליבו והלך מלהאמין, לא היה לבו פונה אל הדברים, לשון 'מפיגין טעמין' בלשון משנה (פסחים מא). וכמו מאין הפגות (איכה ג מט) ורחו לא נמר (ירמיה מח יא) מתרגמינן וריחיה לא פג.
יהיה הלב נרחב ונפתח פתאום והחום התולדי יוצא ומתפזר בחיצוני הגוף ויאפס הלב בהתקררו.

וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהן וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו ותחי רוח יעקב אביהם (מה כז)
מהם העגלות? ומהו ותחי רוח יעקב?

רע"ו

רבינו

את כל דברי יוסף סימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו בפרשת עגלה ערופה זהו שנאמר וירא את העגלות אשר שלח יוסף ולא נאמר אשר שלח פרעה.
ותחי רוח יעקב ששרתה עליו שכינה שפירשה ממנו.
באזניו דברי יוסף ומביאים לפניו העגלות ואז שבה רוחו אליו וחזרה נשמתו וחיה וזהו ותחי רוח יעקב אביהם.
ומילת רוח בא לרמז כאנוקלוס לרוח נבואה שחזרה ליעקב שלא אמר ויחי יעקב אביהם ורוח מענין 'איש אשר רוח בו' (במדבר כו יח).

רבינו דוחה קושיות האפע"ז
אומר לך דבר שהוא אמת וברור מתורה
[הכללים אלו דברים יזכרים התורה]

התורה תזכיר

הניסים הנעשים על פי נביא שיתנבא כן מתחילה, או במלאך הנגלה תחילה [לומר שכך יהיה].

התורה לא תזכיר

הנעשים ומאליהם לעזור צדיק או להכרית רשע.

סיבת הדבר שהתורה לא תזכיר הנ"ל:

כל יסודות התורה בניסים הנסתרים היא ועם התורה אין בכל ענינו רק ניסים לא טבע ומנהג שהרי יעודי התורה כולם אותות ומופתים.

ראיות רבינו שהתורה מונהגת ע"י ניסים נסתרים

א. כי לא יכרת וימות בטבע הבא על אחת מן העריות או האוכל חלב [שענשו כרת] ולא יהיו השמים כברזל טבעם מפני זרענו בשנה השביעית וכן כל יעודי התורה בטובות ההם וכל הצלחת הצדיקים בצדקתם וכל תפילות דוד מלכנו וכל תפלותינו ניסים ונפלאות אלא שאין בהם שינוי מפורסם בטבעו של עולם.

ב. עד נאמן לכך כי מעת בא ישראל לארץ עד לדת אדוננו דוד היה כשלוש מאות ושבעים שנה והימים האלו יתחלקו לארבעה דורות [נחשון אבי שלמון מיוצאי מצרים ובנו נכנס לארץ] שלמון בועז עובד וישי ויגיע לכל אחד מהם צ"ג שנה,

והנה א"ת שהולידו בשנות מותם שלא כדרך הארץ גם הולידו מאד מאוחר כמעט כאברהם שהולידו את יצחק וא"ת שאחד מהם הוליד בצעירותו האחרים יולידו מאוחר מאברהם ולא יתכן כי שנות חייהם בזמנם רק כמאה שנה והפלא גדול מאברהם שבזמנו חיו יותר שנים.

וחכמי האמת והקבלה תירצו שעובד היה חי ימים רבים והוא האריך ימים, וזהו גם נס נסתר [שאינו מוכר].

פן יהיה חכם בעיניו הסתירות דברי רבותינו אני צריך לענות אליו

כי עכ"פ יהיה בדבר יוכבד פלא גדול מן הניסים הנסתרים שהם יסוד התורה כי היא בת לוי עצמו והנה אם נאמר כי הוליד אותה בבחרותו בזמן שהוליד לוי כל בניו והיתה לידתה אחר רדתו למצרים מעט הרי בלדת משה היא זקנה כמנין חז"ל [בת ק"ל] או קרוב לה, ואת"ל שגולדה לו אחר שבתו במצרים ימים רבים והנה נחשוב שהוליד אותה אחר רדתו למצרים ב"ז שנים יהיה לוי אז בן מאה שנה וכנ"ל, ויהיה בזה שני פלאים כי גם לוי יהיה זקן כאברהם בהולידו יצחק וגם יוכבד תהא בהולדת משה בת ע"ג שנים ואם נאחר עוד לידתה לסוף שנות לוי יהיה הפלא גדול מאברהם.

רבינו מאבא ההבדל בין שרה שהולידה יצחק
לזקנתה למין יוכבד שהולידה משה (לדברי
רבותינו לעיל) לזקנתה.

אברהם ושרה - הפלא הוא
א. מפני שלא הולידו בנעוריהם ועתה
יולידו זה מזה.
ב. וגם כי חדל להיות לשרה אורח
כנשים ואחרי כן לא תלדנה.
עמרם ויוכבד - איננו פלא

כי תתקיים בה הלחות עד קרוב לזקנתה
כמשפט הנשים, מפני שרצה האלהים
לגאול את ישראל על ידי האחים האלה
ולא הגיע הקץ אחר לידתם ימים רבים
עד כי זקנה אמם, ולא יפלא מה' כל דבר.

ויאמרו אל פרעה לגור בארץ האנו
כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך כי
כבד הרעה בארץ כנען וכו' (מז טז)
מדוע עדיף למרעה ארץ מצרים
מארץ כנען?

אני תמה בטענה הזאת שאמרו לו כי גם
במצרים אין מרעה כי כבד הרעב בארץ
מצרים כמו בארץ כנען או יותר כי עליה
היתה עיקר הגזירה
אולי העדיפו מצרים מפני שבארץ
כנען מפני כובד הרעב יאכלו האנשים
עשב השדה ולא ישאירו מחיה לבהמה,
אבל בארץ מצרים יש בה שבר יחיו בו
האנשים ותשאר בה מרעה מעט.
יתכן שהיה בארץ מצרים מרעה מעט
באחו מפני היאורים והאגמים.

ויאמרו אל פרעה לגור בארץ וכו' (מז א)
ויושב יוסף את אביו ואת אחיו ויתן
להם אחוזה הארץ מצרים וכו' (מז א)
האם השבטים היו כגרים במצרים או
לא?

ופי' ויושב יוסף וכו' ויתן להם אחוזה
שהושיב אותם במיטב הארץ ובאחוזה
שנתן להם כי לא רצה שיהיו כגרים
בארץ וקנה להם בתים נחלת שדה וכרם
ונתן להם.
וזה מרשות פרעה כי הם אמרו 'לגור
בארץ באנו' לא לדור כי בעבור הרעב
נשוב לארצנו ופרעה אמר ליוסף 'הושב
את אביך' שיושיבם כאנשי הארץ
התושבים בארץ גשן.

וילקט יוסף את כל הכסף וכו' ויהא
יוסף את הכסף ביתה פרעה (מז יד)
האם יוסף העשיר עצמו במצרים?

סיפר הכתוב זה וגמר הענין בכל הפרשה
להודיע מעלת יוסף בחכמה בתבונה
ובדעת וכי איש אמונים שהביא כל הכסף
בית פרעה ולא עשה לעצמו אוצרות
כסף ומטמוני מסתרים בארץ מצרים
או לשלחו לארץ כנען אבל נתן למלך
הבוטח בו כל הכסף וקנה לו האדמה גם
הגופות ומצא בזה חן גם בעני העם כי
השם הוא המצליח את יראיו.

הניו והני בניו אתו הנותיו והנות בניו וכל זרעו היא איתו מצרימה (מז ט)
מי וכמה הם בנות בניו?

רש"י בנות בניו סרח בת אשר ויוכבד בת לוי
רבינו בנות בניו סרח בת אשר [בלבד]. ויוכבד לא
יוכירנה הכתוב כמו שאמר 'כל נפש שישים
ושש' [בלא יוכבד] ורק ירמוז אליה כדעת רבותינו (ביב קנג).
רבינו מאבא הכרח רש"י
נאמר בנות בניו לשון רבים שהם שנים.
רבינו דוחה הכרח רש"י
מה ירבה בבנותיו [שגם לשון רבים] והיא דינה [בלבד], רק דרך הכתוב כשידבר ביחסי הרבים
יאמר ביחיד לשון רבים 'ובני דן חוששים',

כל נפש ההאה ליעקב מצרימה יצאי ירכי מלבד נשי בני יעקב וכו' (מז טז)
האם התאומות שנולדו עם השבטים ירדו למצרים?

רש"י מתו קודם ירידתם למצרים.
הכרח רש"י
שהרי לא נמנו כאן [מנה כל יוצאי ירכו של
יעקב ולא מנה התאומות].
הוכחת רבינו
הרי מכאן הוכחת רבי יהודה שנולדו תאומות ונישאו לשבטים שאל"כ מדוע כתב 'מלבד נשי בני
יעקב' שהרי רק יוצאי ירכו ירדו למצרים והם כנעניות.
קשה לטושת רבינו
מדוע לא מנו את התאומות כשירדו למצרים.
תינוך רבינו
א. לא פרסם הכתוב בכאן כמו שלא פרסם בעת לידתן עם השבטים.
ב. לא הזכיר הנה רק אשר יולידו ויתרבו במצרים להודיע הנס הגדול הנעשה בריבוי העצום אשר
רבו במצרים והם בזה שבעים נפש ונשיהם לא ימנו כי האיש עם אשתו הוא אחד.

ויאסר יוסף מרכבתו וכו' ויעל לקראת ישראל אביו גשנה וירא אליו ויפול על
צואריו ויהך על צואריו עוד ויאמר ישראל אמותה הפעם אחרי ראותי וכו' (מז כט - ל)
מי בכה יעקב או יוסף?

רש"י וירא אליו יוסף נראה אל אביו.
ויבך על צואריו עוד לשון הרבות בכיה הרבה
והוסיף בככי יותר על הרגיל אבל יעקב לא נפל
על צוארי יוסף ולא נשקו ואמרו רבותינו שהיה
קורא את שמע.
תמיד עד היום הזה כשלא ראהו ואחר כך אמר לו אמותה הפעם.
ראיית רבינו
דבר ידוע הוא מי דמעתו מצויה אם האב הזקן המוצא את בנו חי לאחר היאוש והאבל או הבן
המולך.
קושיות רבינו על רש"י
א. מה החי' שיוסף נתראה עם אביו.
ב. איננו דרך כבוד שיפול יוסף על צוארי אביו רק היה צריך שישתחוה לו או ינשק ידו.
ג. כל 'עוד במקרא הוא תוספת על העיקר ולא 'הרבה' [כפרש"י כאן].

ויהרץ יעקב את פרעה (מז טז)
מהו הברכה?

רש"י היא שאילת שלום כדרך כל הנראים לפני
המלכים לפרקים שלודי"ר בלע"ז.
ובצאתו היה כדרך כל הנפטרים מלפני שרים
מברכים אותם ונוטלים רשות ומה ברכה ברכו
שיעלה גילוס לרגלו.
קושית רבינו על רש"י
אין מדרך מוסר המלוכה שישאל אדם בשלום המלך וכמו שאמרו (שבת פט). כלום יש עבד שנותן
שלום לרבו.